4

Ե. ՏԱՐԻ — 1877 ԱՊՐԻԼ 4 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ — ԹԻՎ 96

ԱՊԱԳԱՅ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ 3Ը ՓԱՐ

Ապագան կը հրատարակուի ամեն օր — Տարեկանն է Պոլսոյ համար 8 քսանմոցքուղր կանխիկ. իսկ՝ գաւառաց համար ճամբու ծախքը կը պահանջուի. — Դրանուցման տարը 3 դուռաշ է. մեկէ աւելի անգամներու համար զատ ստակոսկուիւն կը լայ. — Նամակ կամ գրութիւն պէտք է ուղղել առ Մինաս Գաբրիէլեան Մեծ նոր խան միջին յարկ թիւ 31։

Ի. ՊՕԼԻՍ — ԱՊՐԻԼ 1877

ՆԱԽԱԲԱՆ

Մեր տասնեւվեց ամեայ գրական կեանքը անծանօթ չէ ընթերցասէր ազգայնոց։

Հետեւաբար հարկ չկայ մեր սկզբունքներն ու գաղափարները անգամ մ՚ալ հրատարակելու։

Մեր պաշտօնը հասարակային է, և Ազգին շահերն ու իրաւունքները միր պաշտպանութեան առարկաները պիտի ըլլան։

Այս տեսութեամբ, և կարծեաց ու տպագրական ազատութեանն օրինօք դէպքերու և իրողութեանց վրայ պիտի դարձնենք մեր ուշադրութիւնը, հարուածենք զեղծումները, գաւառական հարստահարութեանց վրայ Բ. Դրան ուշադրութիւն հրաւիրելէ չպիտի դադրինք, դատարարութեան և վարժարանաց վիճակին վրայ յաճախ պիտի խօսինք և վերջապէս՝ ի՚նչ որ Ազգին իրական շահն ու օգուտը կը պահանջէ, չպիտի դադրինք մեր ուշադրութեանն առարկայ ընելէ։

Սոյն պատեհութեամբ կը յայտարարենք թէ վստահութեան արժանի անձանց կողմանէ ուղղուած քաղաքային և ազգային դէպքերու վերաբերեալ գրութիւնները մեր կողմանէ շնորհակալութեամբ ի՚նդունուին և կը հրատարակուին։

Քաղաքական լուրերու, ինչպէս նաեւ լուրջ և հրահանգիչ յօդուածոց հրատարակութեան մասնաւոր փոյթ և ջանք պիտի նուիրենք. վերջապէս ամեն ճաշակի յարմար լրագիր մը ընելու մերովասանն պիտի աշխատինք և գոհութեամբ կը յայտարարենք թէ գիտուն և հանճարաւոր ոմանք իրենց աջակցութիւնը մեզ նուիրել յօժարած են կանխաւ։

Մեր ամեն փափաքանաց հետ կուզէինք նաեւ թիւրագնի ընել ԱՊԱԳԱՆ, եթէ ներէին տպագրութեան ծախքերը, որ տարապայման բարձրացած են։

Ուստի ակամայ տարեկանը 8 քսանմոց թուղթի և հասը 30 փարայի ընել որոշած ենք։

Եթէ լրագրոյս սպառումը մեր յուսացածէն աւելի ըլլայ, այժմէն կը խոստանանք գինը նուազեցնել, վասնզի մեր շահը անոր տարածուելուն մէջ է, և բանի մը սպառումը օ՚րչափ տարածուի, գինն ալ հարկաւ կը նուազի։

Ապագան ձեռքէ ծախսուելէ զատ կը գտնուի Դալմթիա կամուրջին գլուխը Երկանեան Ղուկաս աղայի պարագան, Բերայ ծխավանառ Կիւլէրեան Սաուիան աղայի խանութը, Պոլիս Պահճէ գափու ջրավանառ Պօղոս աղայի, Մահմուտ բաշայ պօյանի Մանուկ աղայը Խանութը գրավանառ Եփրեմ աղային մօտ և Քաչքքճի խանին դրսնը կից ծխավանառ Արծիւեան Անդրանիկ աղայի խանութը։

ԵՐԿՐԻ ՄԸ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆՆ ՀԱՄԱՐ ՆԱԽԱԳԻՍ Ի՞ՆՉ ԲԱՆ ՊԷՏՔ Է

Երկրի մը բարեկարգութեան, հետեւապէս և յառաջադիմութեան նպաստող տարերաց գերխաւոր և կրնանք ըսել առաջին կարեւոր պէտքը կարծեաց և տպագրութեան ազատութիւնն է։

Այն ամեն երկիրներն ուր կարծեաց և տպագրութեան ազատութիւնը սեղմեալ ու կաշկանդուած է, հոն զեղծումներն արմատայեալ, պետութեան գանձը սպառած կամ սպառելու վրայ, երկրին զարգացման տարերքն եղող երկրագործութիւնն ու վաճառականութիւնը մեռեալ, հասարակաց կեանքը, ինչքն ու պատիւը մէկ խօսքով երկիրը աւերումն վիճակի ենթակայ է։

Իսկ ասոր հակառակ՝ ուր որ կարծեաց և տպագրութեան ազատութիւնն օրինօք նուիրագործեալ է, հոն երկիրը բարեկարգութեան և յառաջադիմութեան մէջ է, և ըստ ամենայնի ապահովութիւն կը տիրէ։

Հոս այս մասին հարկ կը սեպ՝ երեւելի հեղինակի մը կարծիքը յառաջ բերել, որ հարծեաց և տպագրական ազատութեան վրայ՝ պարզ, ստակ և կենդանի լեզուով ու բնական փաստերով կը խօսի։

«Գիտութեամբ ու լուսաւորութեամբ, անոր համար ալ ուժ ու հարստութեամբ անուանի ազգեր, ինչպէս Անգլիա, Գաղղիա և Ամերիկայի միացեալ նահանգներն, անանկ երկիրներ են, ու կարծեաց ու տպագրութեան ազատութիւնն ամենէն աւելի ճանչցուած ու յարգուած են. և մասնաւոր անոնց մեծագոյն մասի մէջ ազատութիւնը երկրի հիմնական օրինացը կամ ազգին Սահմանադրութեան տրամաբրութեամբ անփոփոխելի կերպով վճռուած ու հաստատուած է։

Կարծեաց ու տպագրութեան ազատութիւնն ան ազգերուն մէջ մտի, հանճարոյ, ու տաղանդներու առիւեւ անսահման ասպարէզ մը բացող, իմացականութեան գործունէութիւնը գրգռող, լուսաւորութիւնն ու քաղաքակրթութիւնը բոլոր հետեւանքներովն յառաջ տանող սկզբունքն եղած է։

Էն երկիրներուն մէջ ամեն կարծիք ու գաղափար ազատ խօսակցութեան ու քննութեան նիւթն է, այն ազատութեան կը զոհուին. բայց այն ազատութիւնը բնաւ կարծիքի մը չի զոհուիր։

Այո՛, այս ազատութիւնը երբեմն ծայրայեղ խոտորման կամ զեղծման կ՚երթայ. բայց այս աղատութեան զեղծումն ալ դարձեալ դատապարտողն ու պատժողը նոյն ազատութիւնն է։

Գիտութեան ու լուսաւորութեան բնութիւնն է, որ ամեն բան քննութեան կ՚առնէ, անկա՚ իր դարուն եկած հասած տեղը չկենար, այլ յառաջ կ՚երթայ։

Գաղափարներով ակար ու լուսաւորութեան մէջ յետնեալ երկիրներու մէջ՝ գիտութեան ամեն բան քննող բնաւորութեանը դէմ երկիւղ մը կայ։

Այնպէս կը կարծուի թէ գիտնոց խումբ մը Ատոիզային հրատակը կամ Կենսերիկոսի բանակն է, որ հնութիւններ կը տապալէ ու հաստատութիւններ կը քայքայէ։ Կը կարծուի թէ գիտութիւնը, կրօնքն ու բարոյականը, ընկերութիւնն ու իշխանութիւնը քշող տանող հեղեղ մ՚է, որուն առաջը չառնուիր, եթէ անոր ակը կամ աղբիւրը՝ դեռ առու եղած ատենը, չգոցուի։ Ասիկա թերեւս բարեսէր, բայց երկչոտ մարդերու ամենամեծ սխալմունքներուն մէկն է։

Ասիկա անանկ զգուշաւորութեան հոգի մ՚է, որուն վախճանը Սրբաքննութեան կը տանի։

Մարդկային մտքին թեւերը կտրտել է այս, որ իր գործունէութեան հաստատութեանը մէջ կարող չըլլայ խոյանալ։ Այս գրութիւնը երկար ժամանակ մարդկային ազգը տգիտութեան անմիջական հետեւանքն եղող բրռնութեան ու նուաստութեան մէջ կաշկանդեալ պահեց, մինչեւ որ Պագոնին սկզբունքը կոտրեց ան շղթաներն, ու բարոյական մարդն իր մէկ գլխաւոր իրաւանցն ալ տէր ելլալով, իր արժանապատուութիւնը ճանչցաւ։

Մոսյէալ Վոլը

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Այս նիւթիս վրայ ասկէ յառաջ երկար յօդուածներ գրուեցան անոր օգուտը ցուցնելու և անոր գործադրութեան միջոցները դիւրացնելու. բայց դեռ հաստատուն արդիւնք մը չունենալը ճիշդ վիճակագրութեան մը ինչ դժուարին բան ըլլալը ու ո՛րչափ արգելքներու հանդիպելը կը ցուցնէ։ Եւրոպական աշխարհքիս մէջ դժուարութեանց յաղթելուն վրայ կը կայանայ առաքինութիւնն ու քաջութիւնը։

Վիճակագրութիւնը բովանդակ ազգերուն մէջ իբր փորձաքար մըն է. այնպէս որ ազգի մը յառաջդիմութիւնը իմանալու համար, ամենէն գլխաւոր միջոցներէն մէկն է քննել թէ այս ինչ ազգը վիճակագրութիւն ունի՞ թէ ոչ։ Եթէ ազգ մը բնաւ վիճակագրութիւն չունի, վայրենի կամ բարբարոս ազգ մը կը նշանակէ, իսկ եթէ պակասաւոր ու անճիշդ վիճակագրութիւն մ'ունի, ըսել է թէ յառաջադէմ ազգաց կարգը չէ. այնպէս որ ինչ աստիճանի կարգաւորեալ վիճակագրութիւն ունի ազգ մը, նոյնչափ է իր ստոյգ յառաջդիմութեան չափը. անոր համար ալ Եւրոպայի ամենէն յառաջադէմ լուսաւորեալ ազգերը աւելի կատարեալ ու ճիշդ վիճակագրութիւն ունին։

Այս յայտնի ճշմարտութիւնը տեսնելով, երբ աչքերնիս արեւելեան տէրութեանց վրայ դարձրնենք, ցաւով սրտի կը տեսնենք թէ վիճակագրութիւնը դեռ ի խանձարուրս է։ Գալով Տաճկաստանի մասին, իւր նոր օրէնսդրութիւնն ու սահմանադրութիւնը մեծ յոյս կուտան որ ժամանակին այս պակասութիւնն ալ պիտի լեցուի։ Թուրքիոյ կառավարութեան առջեւ այս վերջին տարիներուն նոր ապագայ մը բացուեցաւ ու նոր լուսաւորութիւնք ու փոփոխութիւնք սկզբանց տեղի ունեցան ու պիտի ունենան։ Յայտնի է որ իւրաքանչիւր կրօնական ժողովրդոց յառաջդիմութիւնն ու բարւոքումն ալ, որոնք Տաճկաստանի մէջ իրենց հայրենիքն ունին, այն քայլով կրնան յառաջադէմ ըլլալ, որչափ որ ընդհանուր կառավարութիւնը կարգի կանոնի կը վերածի և հետեւաբար անըստոյգ վիճակագրութեան տեղ, ճիշդ և ստոյգ վիճակագրութիւն մը կը յաջորդէ։ Մեր մասնաւոր նպատակն ալ Թուրքիոյ ապագային ընդհանուր յառաջդիմութիւնն ու բարւոքումը ըլլալով, մեր կողմանէ պէտք ենք ջանալ նպաստելու այն ընդհանուր յառաջդիմական շարժման որ Թուրքիոյ հողին վրայ երեւիլ կսկսի։ Հայոց ազգը Թուրքիոյ ամէն կողմը տարածուած ու ամէն թէ տէրութեան պաշտօններու ու թէ արուեստից մէջ իր յաջողակութիւնը կը ցուցնէ, անոր համար ո՛րչափ որ Հայոց ազգը յառաջադիմէ, նոյնչափ Թուրքիոյ ընդհանուր յառաջդիմութեանը կը ծառայէ. մանաւանդ Հայաստանի և Քիւրտիստանի մէջ։

Այս ընդհանուր յառաջդիմութեան օգնելու նպատակաւ է որ մեր ազգին մէջն ալ վիճակագրութեան յատուկ խնամք մ' տանելու կը յորդորեմ։ Դառնանք ուրեմն ի մասնաւորի մեր ազգին աս կենսական խնդրոյն վրայ։

Քանի որ մեր ազգը վիճակագրութիւն չունի ու փոյթ ունենալու, անօգուտ է յառաջդիմութեան համար բռնած ջանքն ու ճիգը։ Մինչեւ որ Ազգին ընդհանրութիւնը աս ճշմարտութիւնը չըմբռնէ, թող չի յուսայ թէ հաստատուն քայլով յառաջ կերթայ. թող չի յուսայ որ իր բարոյական և նիւթական պիտոյքը բարւոքի։

Ազգին մէջ խել մը խնդիրներ կան. որոնք թէ՛ ազգային վարչութեան ու թէ՛ երեսփոխանական ժողովոյ մէջ կը յուզուին. զոր օրինակ, ազգային տրոց, կալուածոց, վանօրէից եւայլն եւայլն, բայց մինչեւ որ ճշգրիւ վիճակագրութիւն չունենանք, անկարելի է աս խնդիրներուն գոհացուցիչ լուծում մը տալ։

Տաճկի Հայաստանի մէջ ո՛րչափ Հայ բնակիչ կայ ու ... ազգին հետ ի՞նչպէս կը համեմատի։ Հայաստանի սահմաններէն դուրս, փոքր Ասիոյ և Ասորիքի մէջ որչափ Հայք կը գտնուին ու ինչո՞վ կը պարապին. Նոյն իսկ Պոլսոյ Հայ բնակչաց թիւը ճիշդ ո՛րչափ է ու ո՛րչափ պանդուխտ օտարական Հայեր կան։

Աս ամէն հարցումներուն ինչ գոհացուցիչ պատասխաններ ունինք. ո՞վ կրցեր է ասոնց թուն ի մի հաւաքել ու ճիշդ եզրակացութիւններ հանել։ Մի՞թէ Տաճկաստանի Հայերը երթալով աւելնալո՞ւ թէ նուազելու վրայն են, ինչ պատճառներէ յառաջ կուգայ ու ինչ դարման տանելու է որ նուազման առաջքն առնուի։

Մեր կրթութեան աստիճանը Պոլսոյ ժողովրդէն չափելու չէ. պէտք ենք քննել թէ գաւառաց մէջ կրթութիւնը տարածուելուն ինչ միջոցներու ձեռք զարնելու է։ Ազգին մէջ ո՛րչափ ընկերութիւնք կան, ինչ է անոնց պատակը. ինչու կըսկսին ու քիչ մը ատեն կամ քանի մը տարի ետքը կը դադրին։

Եթէ ասոնց նման հարցումները շարունակելու ըլլանք, հազարներով հարցումներ շարելու ենք որ քանի մը յօդուածի մէջ չենք կրնար ամփոփել։ Համոզուած ըլլալով որ վիճակագրութիւնը մեր ազգին ապագայ բարւոքմանը մեծապէս պիտի օգնէ, որն որ մեր լրագրոյն միակ նպատակն է, ուրիշ անգամ աս նիւթիս վրայ նորէն պիտի խօսիմ ու զանազան միջոցներ առաջարկելու միտք ունիմ, որպէսզի աս խնդիրը վառ պահուի, չմոռցուի, գաւառաց մէջ աս խնդիրը տարածուի ու իւրաքանչիւր ընտանիք ասոր օգտակարութեանը թափանցելով ըստ կարի օգնեն աս խնդրոյն լուծմանը։

Վերջանք խօսքերնուս, խնդրելով Պոլսոյ Քաղաքական ու Կրօնական Ժողովներէն և ազգին ընդհանուր կառավարութեան ղեկը իրենց ձեռքն ունեցող բարձրաստիճան անձինքներէն, որ աս կենսական խնդրոյն յատուկ ուշադրութիւն շնորհեն ու գործադրութեան միջոցները դիւրացնեն, ազգին ապագայ յառաջդիմութեանը համար։

Հ. Կ. Ս.

Հետեւեալը, որ Ամերիկայի Վսեմ. դեսպանին անցեալներն Սամաթիոյ Ս. Սահակեան վարժարանն այցելութիւն ըրած ատեն աշակերտաց խօսած է, ուշադրութեան արժանի ըլլալուն համար կը փութանք բառ առ բառ հրատարակել։

«Կը ցաւիմ որ չեմ կրնար միտքս բացատրել ձեզ ձեր լեզուովը, ինչպէս որ դուք բացատրեցիք զայն իմ լեզուովս. Հայ լեզուն, ինչպէս իր տառերն ու գիրերը, կնքեալ են ինձ համար»։

«Գիտութիւնը ամենուրեք նոյն է թէ մեր երկրին մէջ և թէ այս տեղ, միայն թէ մենք Անգղիերէն լեզուով կը սորվինք և դուք այս տեղ Հայերէն»։

«Գիտութիւնն է ազգի մը և ժողովուրդի մը յառաջադիմութեան միջոցը կամ երաշխաւորը, ինչպէս որ մեր երկիրն ալ իր յառաջադիմութիւնը գիտութեան կը պարտի»։

«Կը տեսնեմ որ դուք ալ մեր երկրին տղոցը պէս հոս խմբեալ գիտութիւն ձեռք բերելու կը ճգնիք, և այսօր ձեր ըրած յառաջադիմութիւնը, որ իմ ըրած այցելութեամբս կրցի տեսնել, թէ ձեզ և թէ ձեզ համար աշխատող ուսուցչաց պատիւ կը բերէ»։

Վսեմ. դեսպանին այն խօսքերն հրատարակելնուս առթիւ հարկ կը համարինք ըսել թէ գիտութեան կարեւորութեանը վրայ առանձին յօդուածով մը խօսելով, պիտի ցուցնենք թէ մեր վարժարաններն Ազգին անկայութեանն ու ժամանակիս ոգւոյն ու պահանջմանցը համապատասխանող վիճակի մը վերածելու համար ինչ միջոց և թէ ուսմանց ինչ դասակարգութիւն մտնել հարկ է, որպէս զի Ազգն ստոյգ ապագայի մը առաջնորդուի և փոխանակ իմաստակներ ունենալու, գիտուն և ուսեալ անդամներ ունենայ և նիւթապէս ու բարոյապէս միանգամայն օգտի։

Վստահութեամբ կ'ը[illegible] լրագրի մը պարտքն է այս[illegible] ասոնց նման շահեկան խրատ փ[illegible] հրաւիրել Ազգ. վարչութեա[ն] հասարակաց ուշադրութ[իւնը], փոխանակ կուսակցական խնդիրներ յարուցանելու, որ թանկագին ժամանակն սպառ և կիրքերն վայրապար գրգռել[ու] զատ՝ ուրիշ բանի չեն ծառայեր։

Ըսել չենք ուզեր թէ կուսակցութիւններ ըլլալու չեն, ընդհակառակն՝ կը փափաքինք [illegible] սկզբան կուսակցութիւններ ծ[illegible]նունդ առնուն մեր մէջ, որպէս զի Ազգին շահերն ու իրաւունքները ապահովին. իսկ կրից կուսակցութիւններէ օձէ փախչելու չափ խորշելու է։

Մեր արժանայարգ բարեկամ Ժամակոչեան Մեծ. Պօղոս Էֆէն.[illegible]տի հետեւեալ գիրը ղրկած է Նէ[illegible]նի-գաւառի ընտրողական ժողովոյ[illegible]

Արժանապատիւ Հայր

Քաղցր է ինձ այդ կոչումը յոր կոչեն զիս ազնիւ Եէնի գափուցիք և այն վստահութիւնը՝ զոր ունին առիս, առաւել եւս քաջալերեն զիս ինձ յանձնուած աւանդը անաղարտ պահելու։

Մինչ ակն ունէի որ մայր թաղէն Ազգ. Երեսփոխան ընտրուէի, որուն բնիկ թաղեցին եմ, զլացան և զիս ուրացան քանիցս. և ահա՛ ազնիւ Եէնի գափուցիք չեն վարանիր անոնց սխալանքն ուղղելու։

Խնդրեմ, Արժանապատիւ Հայր, որ զիս ընտրողներուն իմ կրկին շնորհակալիքս մատուցանէք, և յայտնէք թէ իմ սկզբունքներս նոյն են, ինչ որ էին ասկէ յառաջ։

Հաճեցէք ընդունիլ իմ յարգանքս. որով մնամ Արժ. Հայրութեանդ խոնարհ ծառայ.

1877 Մարտ 30

ՊՕՂՈՍ Հ. ԺԱՄԱԿՈՉԵԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ

Ապրիլ 5 թուով Լոնտրայէն հետեւեալը կը գրեն։

«Երեկ երեկոյ Պ. Ուաւ. Հօնթ ծովապետ լորտը և Սըր Հիքս-Պաչ Իռլանտայի իշխանը, մէկ մէկ ատենաբանութիւններ ըրին. մին Բեթերսպուրկի պահապան խըմբին մէջ ճաշի ատեն և միւսը կլօսէսթէրի մէջ, ուր այս վերջին ատեններս Անգղիոյ խաղալիք դերին վրայ խնդիր եղաւ. Այս բանակցութեանց մէջ երկու իշխաններն համաձայն գտնուեցան հաստատելու համար թէ Անգղիա արդի կառավարութեան ներքեւ, արեւելեան խնդրոյն մէջ Եւրոպայի դիւանագիտաց են կարեւոր դիրքերէն մէկը բռնեց։

Անգղիա այլ եւս այն տէրու-

...ւնը չէ որուն՝ երբ. մեծ զին. ...եան տէրութիւնները Պետ... ...էն յիշատակագիր մը զրկեցին պէտք պիտի ըլլար ընդունել. ...նց իսկ անոր խորհուրդ հար... ...ու դժուարութիւնը կրելու :

Հիքս—Պաշ մի քանի ազա... ...ւթեանց կողմանէ առաջար... ...ւած միջամտութեան քաղաքականութիւնը քննելով, անոր վտանգաւոր արդիւնքներ յառաջ բերելը փաստով ցոյց տուաւ, զորս չեն մտածեր այս առաջարկութեան հեղինակները. զինեալ միջամտութեան մը ոչ միայն ազգաց և կրօնի պատերազմի մը ծագման առիթ կրնայ տալ, այլ և աշխարհի պատերազմի մ'իսկ :

Ցարգելի Պարոնը կը կարծէ թէ երբ պաշնագիրը ամբողջապէս մեկնուի, երկրին կատարեալ հաւանութեանը պիտի արժանանայ : Նաեւ մեծ կարեւորութիւն մը պիտի ստանար պաշնագրոյն ստորագրութիւնը, որ երբ. տէրութեանց ակնկալութեանցը մէկ Նոր փորձն է այնպիսի խնդրոյ մը մէջ, որ վտանգալի պիտի ըլլար, եթէ Նորա որոշումը մէկ տէրութեան կամացը միայն թողուէր :

Դաշնագիրը խաղաղութիւնը պահպանելու առհաւատչեայ մ'է, և այս խաղաղութեան կարեւորութիւնը ոչ միայն Թուրքիոյ կողմէն բարենորոգմանց ընդունելութիւն գտնելը յուսալի կընէ, այլ և ... գործադրութիւնը :

—

Կաւջէթ մը Լայլմանեք տեւ Նոա լրագիրը հետեւեալը կը ծանուցանէ.

«Անգլիա և Իտալիա դաշնագիրը ստորագրած առեննին ձեռք առած զգուշութիւններն մեծ աղդեցութիւն յառաջ պիտի բերէ Դրան կացութեանը վրայ : Նաեւ մեր դիւանագիտական աւ կումբներուն մէջ այս յիշատակագրին նուազ կարեւորութիւն կ'ընծային, քան թէ Բէաւֆ բաշայի Ս. Բէթրապուրկի մէջ ստանձնած պաշտօնին, որ անշուշտ ինքնակալութիւն կը դնէ զՌուսիա և Թուրքիա » :

—

Լօնտրայի Օսմանեան պետական Միւզիւրիս բաշա հաշակաւոր դաշնագրին նկատմամբ Բ. Դրան պաշտօնական պատասխանը Լորտ Տէրպիի մատուցանելով, յայտարարեր է թէ Բ. Դուռը լաւագոյն կը համարի պատերազմիլ, քան թէ դաշնագիրն ընդունելով իւր անկախութիւնը վտանգի ենթակայ տեսնել :

— Ռուսիոյ կայսրը ամսոյս 24ին Քիշնէվ կ'սպասուի, ուր զինուորական կրթութեանց ներկայ պիտի գտնուի :

— Ապրիլ 14ին Բարիզի Ռուսական դեսպան Օրլօֆ իշխանը Անգղիոյ գաղաժառանգ իշխանին և Գաղղիոյ արտաքին գործոց նախարարին հետ բանակցեր է :

— Տալմացիոյ կառավարիչ Գ. Ռատովիչ Վիէննա գացեր է :

ՀԵՌԱԳՐԱՅՈՒՐՔ

(Աժանս Հավաս)

Բարիզ 13 ապրիլ

Կը հաւաստեն թէ Օրլօֆ իշխանը յայտարարած ըլլայ, որ Ռուսիա Նոր բանակցութեանց պիտի զիջանի եղեր :

Ս. Բէդէրսպուրկ 13 ապրիլ

Ռուս լրագրաց լեզուն խիստ գրգռիչ է :

Բարիզ 13 ապրիլ

Ժուրնալ տէ Տէպա լրագիրը Կորչագօֆ իշխանին Թուրքիոյ Ներքին գործոցը միջամտելու մասին ունեցած ընթացքը քննադատելով, կը յարէ թէ՝ երբ տէրութիւնք ազդարարութիւններ ուղղեցին Նաբօլիի Թագաւորին՝ ազատականաց դէմ ի գործ դրած աքսորանաց, հալածմանց և գանակոծութեանց պատճառաւ ; միայն Ռուսիա այն միջամտութեան դէմ բողոքող գտնուեցաւ :

Ասկէ զատ՝ կը յիշէ նոյն լրագիրը թէ Կորչագօվ իշխանին 1856ի շրջաբերականը կ'ըսէր թէ Նաբօլիի Թագաւորը իւր վեհապետական անբռնաբարելի իրաւունքներն ի գործ կը դնէ և թէ անոր երկիրներուն ներքին գործոց միջամտելը, հզօրին՝ տկարին իրաւունքը բռնաբարել է : Կը յաւելուր Նաեւ թէ վեհապետք իրենց մէջ հաւասար են :

Ժուռնալ տէ Տէպա Կորչագօվ իշխանին արդի հակասութիւններն կը ցուցնէ :

Պէռլին 13 ապրիլ

Ներսփոխանական ժողովն այսօր Գ Պիզմարքի հրաժարական նամակին վրայ վիճաբանելով, պետութեան քարտուղարը՝ Գ. Պիւլօու, յայտարարեց թէ Գ. Պիզմարքի հրաժարումը պետութեան դիւանադպրին լիակատար պատասխանատուութեանը որ և է փոփոխութիւն մը յառաջ բերած չէ :

Պուքրէշ 13 ապրիլ

Այս երեկոյ Նախարարաց մեծ ժողով մը զինուորներն դրօշի ներքև կոչելու որոշում բրաւ և Ռումանական պատերազմի մը միջոցին բռնելիք ընթացիցը վրայ վիճաբանեց :

Ռունդընիի կայարանին ընդհանուր քօմիսէրի պաշտօն վարող Ռուս պաշտօնատար մը այս վայրկենիս Պուքրէշ կը գտնուի, ուր կառավարութեան անդամոց այցելութիւններ կընէ :

Կը կարծուի թէ յիշեալ պաշտօնեայն զօրաբանակաց անցնելու պայմանները կարգաւորելու կըգայ, որոց յառաջապահը կառախումբ մտնելու վրայ կը գտնուի :

Աւստրիոյ սահմանագլխին զանազան մասերէն հասած լուրերը ո և է զինուորական շարժում չեն ծանուցաներ :

Ասկէ կը հետեւցնեն թէ Աւստրիա, պատերազմի միջոցին, Ռուսիոյ նպաստաւոր չէզոք դիրք մը պիտի բռնէ :

Լօնտրա 13 ապրիլ

Լորտերու խորհրդարանին մէջ Տէրպի կոմսը ցաւ յայտնեց, իբր այն թէ Թուրքիոյ պատասխանը խաղաղական արդիւնք մը յառաջ բերելու եղանակաւ պատրաստուած չէ :

Լորտ Կրանվիլ ծանոյց թէ երկուշաբթի օրուան նստին մէջ զայն պիտի քննադատէ :

Լօնտրա 13 ապրիլ

Հասարակաց խորհրդարանին մէջ Սըր Սթաֆօր Նորթքօթ ստեցնու լրագրին այն լուրը, որ կըր թէ Լորտ Տէրպի Կ. Պօլիս նամակ մը գրկելով, ծանուցած ըլլայ թէ՝ Թուրքիա պէտք չէ ոչ այլ ևս Անգղիոյ վստահի :

Հարթինկթըն մարքիզը կառավարութեան քաղաքականութեանը դէմ յարձակելով, արդի կացութեան պատասխանատուութիւն ցոյց տուաւ :

(Աժանս Փօրթէնս).

Բարիզ 12 ապրիլ

Թուրքիոյ և Գարատաղի մէջ զինադադարի երկարաձգման մը տարաձայնութիւնը Պուլվարին վրայ տագնապ յառաջ բերաւ :

Բարիզ 14 ապրիլ

Լորտ Տէրպիի այն յայտարարութիւնը՝ որ դաշնագրին նկատմամբ Թուրքիոյ տուած պատասխանը երկիւղալի կը նկատէ, Պուլվարին վրայ մեծ սարսափ ազդեց :

Լօնտրա 12 ապրիլ

Թուրքիոյ դեսպանը իւր կառավարութեան՝ դաշնագրին նըկատմամբ տուած պատասխանը Ֆօրէյն Օֆիսի ներկայացուց :

Լրագիրք տակաւին կը յուսան թէ Ռուսիոյ նկատմամբ ձեռք առնուած դիւանագիտական միջոցները գոհացուցիչ արդիւնք մը յառաջ պիտի բերեն. ասոր մինչ կը խրատեն զՌուսիա որպէս զի ծայրայեղ միջոցները չդիմէ :

Լօնտրա 13 ապրիլ

Արեւելեան խնդրոյն մէջ շահ ունեցող տէրութիւն մը զէնընկեցութեան վերաբերող Ռուսիոյ և Թուրքիոյ տրամադրութիւնները —գիր առնելոտ առաջարկութիւն բրաւ Ֆօրէյն Օֆիսի :

Միջերկրականի ջուրերը գտնուող Ամերիկեան նաւախմբին Կ. Պօլիս երթալու հրաման եղաւ Ամերիկայի շահերը պաշտպանելու համար :

Ռուսիոյ բռնած ընթացից նըպատակին վրայ ճշդ դատողութիւն մ'ընելն դժուարին է :

Ռուխուգա 14 ապրիլ

Արեւելքի վիճակը ընդհանրապէս սպառնալից կը նկատուի :

Պէռլին 13 ապրիլ

Խորհրդարանը Գ. Պիզմարքի հրաժարման խնդրոյն վրայ վիճաբանեցաւ :

Ս. Բէթէրսպուրկ 14 ապրիլ

Բոլոր բանակներն շարժման մէջ դրուելու հրաման եղաւ :

ՆԵՐՔԻՆ

Շաբաթ օր Բարձր. Մեծ—Եպարքոսն ու Շէյխիսլամը կայսերական պալատը երթալով երկար ատեն Ն. Վեհափառութեան հետ խորհրդակցեր են :

— Զինուորական գործոց Նախարարն այս օրերս կարին երթալով, տեղւոյն ամրութեանց և զինուորական վիճակն աչքէ պիտի անցնէ եղեր :

— Շաբաթ օր Սէրասքը Էքրէմ Ապտիւլ Քէրիմ բաշա՝ կայսեր Թիկնապահներէն մին իւր հետն ունենալով, Իզէտին շոգենաւով Վառնա գացեր է :

—Այսօր Օսմանեան երեսփոխանական ժողովը ներքին կանոնագրութեան Լաւինքն մատուցուած խնդրագրովք պիտի զբաղի: Իսկ վաղն ալ Թաղապետական կանոնագրութեանց վրայ պիտի վիճաբանի :

— 54 և 71ի փոխառութեանց կէս տոկոններն ամսոյս 10էն պիտի վճարուին եղեր Տէնիթ և Բալմէր անուն դրամատանց միջոցաւ :

— Գարատաղի Նուիրակներն իրենց երկիրը դառնալու համար այսօր Մայրաքաղաքէս պիտի մեկնին :

—Եգիպտոսէն Մայրաքաղաքս գալու համար 5 վաշտ զօրք ճամբայ ելած է այսօր :

— Տէրութեան պաշտօնաւոր և անպաշտօն Նախարարներէ բաղկացեալ ընդհանուր ժողով մը պիտի կազմուի այսօր Վեհ. Սուլթանին Նախագահութեանը ներքև :

— Եւրոպայի պօրսաներուն մէջ դրամական տագնապը դեռ կը շարունակէ :

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Ղալաթիայ, ապրիլ 4

Խազնէի ուսմումի բաց.		10-36
»	գոց.	11-
Փոխառութիւն	63 ի	
»	65 ի	
»	69 ի	
»	72 ի	
»	73 ի	
Ռում. երկթ. Փր.		25-
Րէբօր		1-20
Հէվալէսիզ		

—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Օսմ. ոսկի 100 ղրշ. էն		
Անգղ. ոսկի		109-35
Գաղ. ոսկի		87-30
Բօլ		89-10
Գըըըմից		51-12
Ճերմակ մեճիտ տարբ.		4-25
Մէթալիք	»	13-30
Պղինձ	»	69-
Հինգնոց	»	14-
Թղթադրամ գարպօն		

—

ԹՂԹԱԴՐԱՄ

Բարձր	
Ցած	
Պղնձի հաշուով	163-20

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

—

ՏՕՔԹՕՐ ՄԱՐՔԷՐ

Վիէննա մէքթէպլէրինտէն օն պէշ սէնէ մուգաատէմ տիբլօմա ալմիշ վէ պիր չօղ էվրօբա խասթախանէլէրտէ բրօվա իթմիշ օլան Տօքթօր Մարքէր՝ պու տէֆա Պէշիքթաշտա Բաշա մահալլէսինտէ Բում քիլիսէսի դարշըսընտա 4 նիւմէրօլու քէնտի խանէսինտէ հէր կիւն սաաթ 3–5 է բազարտան մաատա ֆագիր խասթալարա մէճճանէն պագաճադ տըր։

Տօքթօրը միւմայիլէյհ հէր կիւն գաշլաթատա վօյվօտա սօգաղընտա Բօլօնէզ էճզախանէսինտէ սաաթ 7–9ա գատար պուլունուպ հէր նէվի խասթալարա պագաճադ տըր։

Պունտան մաատա վագըթլարտա պալէատէ զիքր օլունան խանէսինտէ պուլունուր։

Միւմայիլէյհ տօքթօր, ճէրահլըգ վէ էպէլիք վէ բահիմ իւֆիւնէթի, գանլը վէ գուրու պասուր, սըթմա, կէօյիւս, տէրի խասթալըղը։ Ֆրէնկի վէ օնտան դալմա գուլագ, պուրուն կէօզ վէ բահիմ վէ եէլլէրի նէ գատար էոկի օլսա բէհրիզսիզ ադ վագըթ ղարֆընտա տէֆի իտէճէք, վէ պէլ սօուգլուգ եէնի վէ էսկի քէնտի ալէաթընտա օն տէֆատա տէֆի իտէճէք յինի իլան իյլէր։

—

ՄԻՆԱՍ ՉԷՐԱՉ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԺԱՊԵՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՄԷՋ

ԽՕՍՈՒԱԾ ՃԱՌԵՐ

Տպագրութիւն Արամեան

Զօնէն, վսեմ. Օտեան էֆէնտիի առ հեղինակն ուղղած նամակէն և ընտրողական քերականութենէ մը զատ կը պարունակէ ընդարձակ յառաջաբան մը և վերջաբան մը, վարժապետական ժողովի պատմութիւնը և հեղինակին հոն խօսած ճառերը կրթական այլևայլ խնդրոց նկատմամբ։ Այս ճառերէն մին, 120 էջէ բաղկացած, դրաբառի դէմ աշխարհաբառը կը պաշտպանէ անթիւ վկայութիւններով։ Լեզուն բարեփոխուած է։

Դաստիարակութիւնը մեր ազգի առաջին խնդիրն ըլլալով, տարակոյս չը կայ թէ ժողովուրդը պիտի փութայ լսել դիտող դաստիարակի մը գաղափարները։

Կը ծախսուի Ս. Ղ. և Եաղմաճեան գրատունը և ուրիշ գրավաճառաց քով, գին 13 ղրշ։

—

ՊՕՍԻԻԷԻ

ՅԱՂԱԳՍ ԾԱՆՕԹՈՒԹԵԱՆ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՒ ԱՆՁԻՆ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՔԵԼ Ա. ՇԱՐԱՊԽԱՆԵԱՆ

ԱՇԱԿԵՐՏ

Ս. Ղեւոնդեանց Վարժարան

ՅԱՐՄԱՇ

Սոյն գիրքը Պօսիւէ Գաղղացի հռչակաւոր արքեպիսկոպոսին իմաստասիրական գործն է, որ հինգ ընդարձակ գլուխներով, կուսուցանէ մարդուս կազմուածքը, հոգւոյն կարողութիւնները, երկուքին՝ հոգւոյ և մարմնոյ իրարու հետ ունեցած կապակցութիւնը և իրարու վրայ տիրելու կերպը և վերջապէս մարդս անասուններէն տարբերող ճիշդ յատկութիւնները։

Թէ գործն ըստ ինքեան կատոնական և անսխալ է յիմաստասիրութեան, դի մինչև ցարդ Դաղղիոյ երևելի վարժարանաց մէջ իմաստասիրութեան պարտադրուած աշակերտներուն իբրև հեղինակութիւն սերտել կը տրուի։ Թէ թարգմանութիւնը հասկնալա անուշ Հայերէնով մ՚եղած է։ Արժանի գործ մ՚է կարդալու՝ և չատ անգամ կարդալու մանաւանդ դպրոցներու համար։

Կը ծախսուի Գավաֆեան գրատունը և այլ և այլ գրավաճառներու քով։

Գին 2 ֆրանք

—

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԵԱԼ

Բարիզի բժշկական ակադեմիային ծրագրին համեմատ

ԸՆԴԱՆՈՒԱԾ

Երկրորդական և վարժապետական դպրոցներու մէջ

ՀԵՂԻՆԱԿ

ՎԻԲԹՈՐ ԺՈՐԺ

Բժիշկ և վարժապետ քնական պիտոյեանց, անդամ այլ և այլ գիտնական ընկերութեանց

Լայն, Լայն։

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

Ս. ԷԹՄԷԲՃԵԱՆ

192 միջակ ութածալ երեսներէ բաղկացեալ համառօտ բայց ամփոփ գիրք մ՚է այս, որ ամեն կարդի և հասակի մարդոց հասկանալի է իւր պարզութեամբը և յատկութեամբը։

Կը վաճառուի ամեն գրավաճառաց քով։ Գինն է մէկ քառորդ մէճիտիէ։

Դպրոցներու համար հարիւրին 10 ղրշ կ՚ըլլայ։

ԳԱՌԵԳԻՆ

ՄԵԼԻՔԵԱՆ ԷՖԷՆԴԻ

ՎԿԱՅԵԱԼ ԻՐԱՒԱԲԱՆ

Մեծ Նոր խան վերի յարկ թիւ 39

Պատրաստ է ամեն տեսակ դասերու փոխանորդութիւն ընել՝ գոհացուցիչ պայմաններով։

—

ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՊԱՏԿԵՐՀԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ

ԳԾԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՏԵԼԵՄԱՔ Մ. ԷՆԳՍԷՐՃԵԱՆԻ

Ուսեալ ի Փարիզ

ԻՎԱՐԺԱՐԱՆ ԴԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻՑ

Բերայ։ Էյրի–սօգադ թիւ 16 Թագսիմի աղբիւրին քովի նոր բացուած փողոցի ուղղութեան մէջ, կամ աւելի դիւրութեան համար, պէտք է դիմել Թարլա–Պաշի ճատտէսի թիւ 47, թիւթիւնճիւ Նազարէթ աղայի խանութը և անկէց տեղեկանալ։

Սոյն գործարանին մէջ կ՚աւանդուին պատկերհանութեան (բէնթիւռ) և գծագրութեան (տէսէն) ամեն ճիւղերը։

Պատկերհանութեան ճիւղին մէջ կ՚աւանդուին նախ մէկ կամ երկու գոյնով (օքռէյօն նուառ) կամ (օ տէօ քռէյօն), դիմագծութեան (ֆիկիւռ), տեսարանագծութեան (բէյզաժ) և ծաղկագծութեան օրինակութիւններ, քարէ արձաններէ օրինակութիւն, օրինակութիւն ըստ բնութեան (տ՚ապռէ նաթիւռ), իւզաներկ դունաւոր պատկերներէ օրինակութիւն մէկ կամ երկու գոյնով, օրինակութիւն իւզաներկ ընտիր պատկերներէ ամեն գոյնով, օրինակութիւն կենդանի բնութեան (նաթիւռ վիվանթ) նախ մէկ կամ երկու գոյնով և ապա ամեն գոյնով, կրթութիւն շարժմանց կենդանի բնութենէ (մուվմանտ՚ապռէ նաթիւռ) և բաղադրութիւն (քօնբօզիսիօն) ամեն գոյնով, ընդօրինակութիւն օրինական (բէռսբէքթիվ)։ Խնդրողաց մանրանկար (մինեաթիւռ) ալ կ՚աւանդուի փղոսկրի վրայ, նմանապէս բռոնզէ և ջրաներկ (աքուառէլ)։

Վերոյգրեալները աւանդուած միջոցին ի պահանջել հարկին մարդակազմական, երկրաչափական և զանազան գիտութիւններէ ծանօթութիւններ ալ կը տրուին, որոնք խիստ կարեւորութիւն ունին պատկերհանութեան մէջ։

Գծագրութեան ճիւղին մէջ պիտի աւանդուին նախ գործնական երկրաչափական ձեւերու գիտութիւնը և կրթութիւնը, յետոյ կրթութեան՝ զարդանկարի օրինակութեանց, մատիտով և թանաքով (անքռը տէ Չին), ալաղիզ և կոր գծերով բաղադրութիւն (գօնպինէզօն տէլինէօ ալ ռուսթ է տէ սիռգօնֆէռանս) ջրաներկով լաւ։ Այս դասին մէջն է ամեն արհեստի մէջ գործածուած կանոնաւոր ձեւերուն ուսումը. ճարտարապետական գծերու դիտութիւնը և կրթութիւնը, ճարտարապետական չորս հիմնական օրէնքները, մատիտով և չինի մելանով և կրթութիւն զարդագծութեան՝ մելանով, չափագիտական լուսոյ և ստուերի օրէնքներուն գիտութիւնն և կրթութիւնը ջրաներկով լաւ, և ընդօրինակութիւն գծական (բէռսբէքթիվ լինէռ)։

Վերոյգրեալները կ՚աւանդուին սոյն գործարանին մէջ մինչև մէկ աշակերտ ալ ըլլայ։

Մուտքին պայմաններուն համար պէտք է որ գործարանատէրը Մ. Տելեմաք էֆէնտին տեսնել որ կը գտնուի առ այժմ իւր գործարանը Բշ. մինչեւ ժամը 5 Դշ. ամբողջ օրը, Ուր. և կիր. մինչեւ 5։

Գործարան այն տանը մէջն է ուր կը բնակի Մ. Տելեմաք էֆէնտին իւր ընտանեօքը. ուսանողուհիներ ալ կ՚ընդունուին պէտք եղած պայմաններով։

—

ԱՐԱՄԵԱՆ ՏԱՐԵՆԻՑ

1877

ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

ԳԻՆ ՄԷԿ ԵՆՈՒ ԹՈՒՂԹ

ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Օրացոյց և գուշակութիւնք օդոյ։— Տօմարական գիտելիք։— Նոր ցանկ նշանաւոր անցքից։— Վիճակագիր Թուրքիոյ, ցանկ Օսմանեան Սուլթանաց, կայսերական դերդաստան և Արքայազունք, Նախարարք և զանազան Վարչութիւնք, զօրութիւնք ծովային և ցամաքային, Իշխանութիւնք, Վարչութիւնք Հայոց, Յունաց, Պուլղարաց և Հրէից, Վարչութիւն հեռագրութեան և թղթատարութիւն Թուրքիոյ և յուցակք գնոց ապրանքաց տեղիս։— Վիճակագիր Տէրութեանց։— Միացեալ Նահանգք.— Մէքսիկա։— Պրազիլիա։— Անգղիա։— Աւստրիա։— Բրուսիա Պավիէրա, Սաքսոնիա, Վիրթէնպէրկ։— Զուիցերա։— Իտալիա — Հելլատա, — Հոլանտա։— Շուէտ–Նորվէկիա։— Զինաստան — Պարսկաստան։— Պէլճիքա.— Պիրման։— Ռուսիա։— Սիամ.— Սպանիա.— Տանիմարգա։— Փորթուկալ։— Ֆռանսա։— Ժամանակագրութիւն քաղաքական։— Ալլ և այլք։— Երթեւեկք Արտաքին և Ներքին շոգենաւային զանազան ընկերութեանց,— Թանուեղուած։— Ծանուցմունք 100 ֆրանգ պարգեւով մի իսկ լուսկ։

Երեք հարիւր երեսէ բաղկացեալ այս տարեցոյցը՝ մինչեւ հիմա հրատարակուածներէն աւելի ճոխ և կարեւոր ու մանրամասն տեղեկութիւններ պարունակելուն ամենուն ընթերցման արժանի է։

ԱՐՏՕՆԱՑԷՐ
Կ. Ս. ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ

ԽՄԲԱԳԻՐ ՅՆՕՐԷՆ
Մ. ԳԱՖԱՄԱՃԵԱՆ

ՏՊԱՐՐՍԻԹԻՒՆ Ց. ԳԱՖԱՖԵԱՆ
ՄԱՀՄՈՒՏ ԲԱՇԱ ՓԻՐՓԻՐԻ ԽԱՆ Ն. 26